

prævaricatores vocat vox divina (*Isai. XLVI, 8*), ubi testimonium justitiæ ejus compunctionem generet et timorem. Hinc sane procedatur ad confessionem oris, ut non eunctemur etiam contra nosmetipsos perhibere testimonium veritati. Quisquis enim coram hominibus erubuerit illam, hunc et illa erubescet coram Patre suo (*Luc. IX, 26*). Sequatur deinde possessionum distractio, distributio facultatum, sicut scriptum est: *Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi (Psal. CXI, 9)*; et item: *Sivis esse perfectus, vade et vende omnia que habes, et da pauperibus; et habebis thesaurum in cælo (Matth. XIX, 21)*. Est enim in hac liberali proprietatis effusione testimonium largitatis divinæ et copiosæ retributionis, ut qui sponte distribuit sua, indubitanter sperare videatur de manu Domini ampliora. Adhuc autem et quantum quoque præbeas necesse est testimonium omnipotentiae: dico autem in corporis afflictione. Seminandum quippe est animale corpus, sed ut spirituale resurgat. Non tibi ergo qui parcat corpori, de resurrectione et immutatione hesitare videtur? Sic et qui non compungitur animo, de justitia; et qui non confitetur, de veritate; et qui avarus est, de retributione futura. Eodem quoque modo considerare est et cætera quæ sequuntur. Etenim si eosque proficias, ut propriæ abrenunties voluntati, certissimum istud est divinæ testimonium bonitatis. Veniens nimirum non tuam, sed ipsius facere voluntatem, commendas magnifice, quam sic præfers; clamans non verbo, neque lingua, sed opere et veritate, quia nemo bonus, nisi solus Deus (*Luc. XVIII, 19*).

7. Superest ut perseverantiam studeas. Hæc enim viæ consummatio est, et testimonium habet æternitatis. Imago siquidem æternitatis divinæ, perseverantia est conversationis nostræ; ut quomodo ipse est, ita et nos simus in hoc sæculo, incommutabilitatem illam pro modulo possibilitatis nostræ imitantes. Hinc quippe Sapiens ait: *Stultus ut luna mutatur, sapiens permanet ut sol (Eccli. XXVII, 12)*. Hæc est ergo via, dilectissimi, ambulate in ea; quoniam ascendendo de virtute in virtutem videbitur Deus deorum in Sion (*Psal. LXXXIII, 8*). Ad cujus gloriam visionis ipse nos perducat Dominus virtutem et rex gloriæ, qui est via, veritas, et vita, Jesus Christus Dominus noster (*Joan. XIV, 6*).

SERMO CXII (148*).

De quadruplici conscientia.

Convertere, anima mea, in requiem tuam. Laborat et requiescit anima in conscientia, quia conscientia alia bona, et non tranquilla; alia tranquilla et non bona; alia nec tranquilla, nec bona; alia bona et tranquilla. Tranquilla et non bona, eorum est qui in spe peccant, et dicunt in corde suo quod Deus non requiret: et ista maxime adolescentium. Bona et non tranquilla, eorum est qui jam conversi ad Dominum, recogitant annos suos in amaritudine.

(148*) Ex editione Pamelii.

A Nec bona nec tranquilla, eorum qui præ multitudine peccatorum desperant. Bona et tranquilla, eorum qui carnem spiritui subdiderunt: qui cum his qui oderunt pacem, sunt pacifici. Hic est lectus animæ: in hoc requiem capit anima, sed non perfectam. Oportet autem, ut perfectam **1233** possit præstare requiem, non solum bona et tranquilla sit conscientia, sed etiam segura: unde subjungit: *Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu (Psal. CXIV, 8)*. De morte, dando bonam conscientiam; a lacrymis, dando tranquillam et bonam; a lapsu, dando securam.

SERMO CXIII.

De cavendis propriis et alienis peccatis.

B *Ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo (Psal. XVIII, 13)*. Tria sunt occulta: illicita actio, dolosa intentio, impudica affectio. Prava operatio inquinat memoriam; dolosa intentio, rationem vel mentem; impudica affectio, voluntatem. Mundatur memoria per confessionem; meus, per lectionem; affectio vel voluntas, per orationem. Ab alienis mundus eris, si non insultes, si non discedas, si non consentias, si non dissimules. Justitiæ est non consentire, sed cum rigore resistere; fortitudinis, non discedere, sed mala proximi patienter tolerare; temperantiæ, non insultare, sed cum moderamine compati; prudentiæ, non dissimulare, sed sollicite, ut mala desinant, providere.

SERMO CXIV.

De multiplici pace.

Pax corporis est ordinata temperantia parium. Pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionum. Pax animæ rationalis, cogitationis actionisque consensus. Pax corporis et animæ, ordinata vita et salus animantis. Pax hominis ac Dei, ordinata in fide sub æterna lege obedientia. Pax hominum, ordinata concordia. Pax domus, ordinata imperandi atque obediendi concordia cohabitantium. Pax civitatis similis est. Pax cælestis civitatis, ordinatissima et concordissima societas fruendi Deo, et vivendi in eo. Pax omnium rerum, tranquillitas ordinis. Ordo est parium dispariumque rerum sua cuique loca tribuens dispositio.

SERMO CXV.

De triplici corde.

Accedat homo ad cor altum, et exaltabitur Deus (Psal. LXIII, 7, 8). Est cor altum, cor humile, cor mediocre. Dicit propheta: *Redite prævaricatores, ad cor (Isai. XLVI, 8)*. Prima accessio prævaricatoris servi ad cor humile: ad quod trahitur per iudicium. Secunda accessio mercenarii ad cor mediocre: ad quod vocatur per consilium. Tertia filii ad cor altum: ad quod levatur per desiderium. Et tunc exaltatur Deus, id est supra cor elevatur, ut dum non potest comprehendi per rationem, desideretur per affectionem et amorem. Et nota quod accessiones istæ sive ascensiones in corde aguntur. Unde dicit

Propheta: *Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum (Psal. LXXXIII, 6, 7)*. Sed aliquando homo interior rationem excedit, et supra se rapitur; et dicitur excessus mentis. Unde et quatuor gradus ascensionis esse dicimus. Primus ad cor, secundus in corde, tertius de corde, quartus supra cor. In primo timetur Dominus, in secundo auditur consiliarius, in tertio desideratur sponsus, in quarto videtur Deus.

SERMO CXVI.

De duabus mortibus et totidem resurrectionibus.

Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt querite (Coloss. III, 1). Duæ sunt mortes, et totidem resurrectiones. Prima mors animæ, secunda corporis. Mors animæ, separatio a Deo; mors corporis, separatio animæ a corpore. Hanc operatur peccatum, illam pœna peccati. Item, prima resurrectio animæ, secunda corporis. Resurrectionem animæ operatur est humilis et occultus Christi adventus: resurrectionem corporis, gloriosus et manifestus Christi perficiet adventus. Sed anima invisibilis est ad imaginem Dei creata: unde dicit Scriptura: *Fecit Deus hominem ad imaginem et similitudinem suam (Gen. I, 26, 27)*. Rectum quidem. Unde et exterior homo, id est corpus, in forma sua reclus apparet, habens vitam et sensum: ut per hunc exteriorem et visibilem, illum interiorem et invisibilem intelligeremus; qui rectus factus est in voluntate, vivus in cognitione, sensibilis in amore. Et sicut corpus, id est exterior homo, in insurrectione sua vitam et sensum recipiet; ita et in resurrectione sua vitam et **1234** sensum anima, id est interior homo, recipit, id est cognitionem et amorem. Quod autem cognitio vita sit, Veritas attestatur, dicens: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum, et quem misisti Jesum Christum (Joan. XVII, 3)*. Et quod amor sit sensus, hinc accipe. Sicut homo interior in vita non discernitur, quia in toto suo æquæliber vivit; in sensu autem discernitur in quinque partes notissimas, scilicet visum, gustum, auditum, odoratum et tactum; quia aliter sentit in oculo, aliter in ore, et sic in cæteris: ita interior homo in cognitione quidem non discernitur, sed in amore. Et sicut ille in quinque paritos sensus dividitur, ita iste circa quinque invisibilia Dei afficitur, quæ sunt veritas, justitia, sapientia, charitas, æternitas. Aliter enim afficitur circa veritatem, quam diligit propter libertatem; aliter circa justitiam, quam diligit propter suavitatem; aliter circa charitatem, quam diligit propter virtutem; aliter circa æternitatem, quam diligit propter securitatem.

SERMO CXVII.

De quatuor spiritualibus fontibus quatuor animæ morbis medentibus.

Habet fidelis anima paradisum suum, spiritualem quidem, non terrenum: et idcirco priori illo delectabiliorem et secretiorem. In hoc delectatur anima, sicut in omnibus divitiis. De hoc paradiso prodeunt fontes quatuor, id est veritas, charitas, virtus, sa-

piencia. De his fontibus laboranti animæ salubres aquæ hauriuntur. Laborat enim anima humana quadruplici morbo vitiorum, scilicet timoris, concupiscentiæ, propriæ iniquitatis, ignorantiae. Timore enim victa in vitium cogitur, concupiscentia illecta in vitium trahitur, propria iniquitate voluntarie vitium sequitur, ignorantia seducta in vitium labitur. His malis laborantes et gementes animas consolatur propheta, dicens: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris (Isai. XII, 3)*. Contra pusillanimitatem, quæ provenit de vitio timoris, aqua præsidiorum de fonte virtutis; contra concupiscentiam temporali voluptatis, aqua desideriorum de fonte charitatis; contra malitiam voluntariæ iniquitatis, aqua iudiciorum de fonte veritatis; contra fallaciam ignorantiae, aqua consiliorum de fonte sapientiæ. Et hoc in gaudio, ut quæ prius gemebat sub pondere vitiorum, modo gaudeat in adeptione virtutum, comparando sibi de aquis consiliorum prudentiam, de aqua præsidiorum fortitudinem, de aqua desideriorum temperantiam, de aqua iudiciorum justitiam; ut in adversis fortitudo expellat pusillanimitatem; ut prosperis temperantia refrenet lasciviam; in agendis justitia excludat iniquitatem; in dubiis prudentia instruat ignorantiam. Talibus anima refocillata aquis, et ornata virtutibus, extendat se et comprehendat cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo et longitudo, sublimitas et profundum (*Ephes. III, 18*). Hæc quatuor Dei duobus brachiis comprehendi possunt, vero scilicet amore, et vero timore. Timore sublimitatem et profundum, id est potentiam et sapientiam; amore latitudinem et longitudinem, id est charitatem et veritatem. Timetur enim Deus, quia omnia per potentiam potest; et veraciter timetur, quia nihil eum per sapientiam latet. Amatur Deus, quia charitas est; et veraciter amatur, quia veritas, id est, æternitas est.

SERMO CXVIII.

De septem ascensionis gradibus.

State in viis Domini, et interrogate semitas ejus. In via Domini stat, qui corporales observantias boni propositi servat. Sed quia corporale exercitium ad modicum valet, ut Paulus dicit, idcirco subjungit: *Et interrogate semitas æternas ejus (Jer. VI, 16)*: id est, desiderate sanctorum patrum vitas, et invenietis viam; ambulate in ea. Viam invenit, qui ad cor revertitur; ambulat in ea, qui ascensiones in corde suo disposuit (*Psal. LXXXIII, 6*). Prima ascensio hujus viæ est contritio; secunda, confessio; tertia, affectio, quarta, proprietatis abjectio; quinta, abnegatio propriæ voluntatis; sexta, humiliatio voluntariæ subjectionis; septima, perseverantia.

1235 SERMO CXIX.

De tribus in Incarnatione considerandis.

Mysterium Incarnationis tria in se consideranda continet: scilicet formam humilitatis, probamentum dilectionis, sacramentum redemptionis. Formam humilitatis demonstrat vagitus parvuli, loens diversorii, reclinatio in præsepio, pannorum invo-

lutio. Probamentum dilectionis, pia mors; quia majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis (Joan. xv, 13). Sacramentum redemptionis triplicem ostendit potentiam Deitatis: scilicet de nihilo aliquid fecit, inveteratum innovavit, temporale perpetuavit.

SERMO CXX.

De triplici ministerio.

Ministerium ministrorum Christi triplex est: servitutis, charitatis, dignitatis. Ministerium servitutis, corporis castigatio: charitatis, mentis devotio; dignitatis, corporis Christi consecratio. Primum fit in afflictione, secundum in hilaritate, tertium in humilitate. Primum est sacrificium timoris, secundum amoris, tertium laudis.

SERMO CXXI.

De doctrina timoris et charitatis.

In schola Christi sumus, in qua duplici doctrina erudimur; quia aliud per seipsum ille unus et verus magister docet, aliud per ministros. Per ministros, timorem; per seipsum, dilectionem. Unde deficiente vino præcipit ministros implere hydrias aqua (Joan. ii, 7): et adhuc quotidie refrigerante charitate, ministri Christi implent hydrias aqua, id est mentes hominum timore. Et bene per aquam timor intelligitur; quia sicut aqua ignem, ita timor extinguit libidinem; et sicut aqua sordes corporum, ita timor sordes purgat animorum. Impleamus ergo aqua ista hydrias, id est mentes nostras; quia qui timet, nihil negligit; et bene plenus est, ubi negligentia cadere non potest. Sed quia aqua gravat, id est timor poenam habet; accedendum est ad eum qui de aqua vinum facit, id est timorem poenalem in amorem convertit: ut audire possimus quod ipse de dilectione docet. Dicit enim: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem* (Joan. xv, 12): quasi diceret: Multa per ministros præcipio, sed hoc specialiter per meipsum commendo. Et alibi: *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem* (Joan. xiii, 35). Ut ergo veritatis nos discipulos esse probemus, diligamus invicem. Et in hac dilectione triplici sollicitudine vigilemus; quia Deus charitas est (I Joan. iv, 8). Et omnem sollicitudinem nostram illi debemus: id est, ut nascatur, ut crescat, ut servetur. Nascitur si cibaveris inimicum, si potum dederis ei: quia hoc faciens carbones ignis congeres super caput ejus (Rom. xii, 20). Carbones ignis opera sunt charitatis: quæ congeruntur super diabolum, qui est caput omnium iniquorum; ut ablato eo nascatur eis caput Deus, qui charitas est. Crescit, si necessitatem patienti subveneris, si volenti mutare præstiteris, si amico animum tuum aperueris. Servatur, si loquendo vel exhibendo etiam quæ non videntur necessaria, amicorum voluntati satisfeceris. Servatur etiam et augetur bono vultu, dulci sermone, hilari operatione: ut charitatem, quam vultus et sermo indicant, pia et hilaris operatio

A confirmet; quia exhibitio operis probatio est dilectionis.

SERMO CXXII.

De duplici vitio jejunantibus timendo.

Tu autem cum jejunaveris, unge caput tuum, et faciem tuam lava (Matth. vi, 17). Hoc autem dixit Dominus propter duplex vitium, vanæ gloriæ scilicet et impatientiæ, quod solet jejunantes subvertere. Per hoc quod jubet faciem lavare, præcipit nobis intentionem puram servare; quia sicut decor corporis in facie, ita decor totius operationis animæ consistit in intentione. Per unctionem capitis, quæ quod asperum erat lenitur, præcipit nobis lenitatem mentis in jejuniis tenere. Pura erit intentio, si in omni actione **1236** nostra aut honorem Dei, aut utilitatem proximi, aut bonam conscientiam nostram quæramus.

SERMO CXXIII.

De vita spiritus.

Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficiatis (Galat v, 16). Sunt qui carne ambulant, qui omnem sollicitudinem in hoc ponunt, quomodo molestias carnis evitent. Hi sunt, qui licet virtutes probent, tamen dum molestias carnis omnino evitare volunt, concupiscentiis ejus pravis nequunt resistere. Talibus dicit Apostolus: *Spiritu ambulate*: id est sollicitudinem vestram, quomodo molestias carnis evitetis, deponite. In hac vita spiritus duo gradus sunt, superior, et inferior. In inferiori gradu homo in suo spiritu ambulat; in superiori gradu in spiritu Dei. In inferiori gradu ambulat homo, quando reversus ad cor, circa affectiones suas sollicitus, in se reprehendit quod virtuti contrarium esse cognoscit. In hoc gradu sacrificium Deo contribulati spiritus et cordis humilitati per compunctionem offert. De hoc gradu ad superiorem ascendens, incipit cogitare beneficia Dei: et conversus ad gratiarum actiones, offert Deo per devotionem sacrificium laudis. In utroque gradu videt Christum: in primo, crucifixum; in secundo, gloria et honore coronatum. In primo erat Isaias, quando dixit: *Et vidimus eum, et non erat ei species neque decor* (Isa. liii, 2). In secundo erat, quando dixit: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum* (Isa. vi, 1). Et nota quod in primo dixit, *Vidimus*; in secundo, *Vidi*, quia illud multorum est, ei peccatorum; istud paucorum, et solius prophetæ. Unde Apostolus: *Ex parte cognoscimus Christum, et hunc crucifixum: ex parte prophetamus* (I Cor. xiii, 9, 12); quia nondum videmus sicuti est. *Scimus enim quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus cum sicuti est* (I Joan. iii, 2). Vidit Propheta, sed oculo prophetico, Dominum sedentem super solium excelsum, id est, super angelicam creaturam; et elevatum, id est, supra humanam: quia ipse suscitabit de pulvere egenum, et de stercore eriget pauperem, ut sudeat eum principibus, et solium gloriæ teneat. *Et plena erat omnis terra majestate ejus* (Isai. vi, 3). Omnis terra, hoc est, omnia electorum corpora,

plena erunt majestate ejus, quando reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ (Philipp. iii, 21). *Et ea quæ sub ipso erant, replebant templum* (Isa. vi, 1). Projectis hypocritis, et his qui invitati venire excusant, in tenebras exteriores; humiles et Deo subditi replebunt templum: quoniam ipse populum humilem salvum faciet, et oculos superbiorum humiliabit (Psal. xvii, 28).

2. *Seraphin stabant super illud: sex alæ uni, et sex alæ alteri*. Seraphin, id est ardentes, significant eos qui in fervore Deo serviunt: quos Dominus vigilantes invenit, et super omnia bona sua constituet eos. *Sex alæ uni et sex alæ alteri*: quia non solum prælati, sed etiam subjecti alas habent, et seraphin sunt, si ferventes fuerint. *Duabus tegebant caput, et duabus pedes, et duabus volabant* (Isa. vi, 2). Habent ferventes animæ alas quibus volant, spem et timorem, quia volantis est aliquando alta petere, aliquando ima. Per spem enim alta petunt, quia in celestibus habitant. Unde quidam ex eis dicunt: *Nostra conversatio in cælis est* (Philipp. iii, 20). Per timorem ima. Condescendendo enim infirmis, instruant eos, considerantes seipsos, ne et ipsi tententur. *Duabus tegebant pedes*. Pedes eorum affectiones sunt, quibus proximis junguntur. Sed quia his duobus modis offenditur, scilicet nimio rigore infirmos dejiciendo, ac nimia lenitate eorum vitiis consentiendo, velabant illos seraphin duabus alis: contra nimium rigorem, consideratione propriæ fragilitatis; contra nimiam lenitatem, zelo rectitudinis. *Duabus velabant caput*. Caput, intentio contemplationis est sive intellectus spiritualis. Et hoc velant seraphin, propter inimicos, propter vanam gloriam et occultam superbiam, duabus alis: contra vanam gloriam una ala, scilicet amore veritatis; contra superbiam, studio humilitatis.

1237 SERMO CXXIV.

De quatuor gradibus bonæ voluntatis.

1. Sermo Dei duo operari debet: et animas vitiosas sanare, et bonas admonere. Vitiosas dico, non omnes quibus inest vitium, sed quæ vitio ex voluntate consentiunt, nec resistunt quantum possunt. Tali animæ loquitur Veritas in Evangelio, dicens: *Esto consentiens adversario tuo quandiu cum illo es in via* (Matth. v, 25), etc. Non dixit, vitio, sed, *adversario*. Adversarius iste sermo Dei est, qui semper vitiis adversatur. Huic consentit, qui cum Propheta dicere possit: *Et peccatum meum contra me est semper* (Psal. l, 5). Bonas dico animas, non solum perfectas, sed incipientes; quæ, licet vitium habeant, non tamen consentiunt, sed repugnant. Tales animæ, licet ex infirmitate vel ignoventia sæpe cadant, sicut scriptum est: *Septies in die cadit justus* (Prov. xxiv, 16), tamen per voluntatem, quam habent bonam, resurgunt. Hæc est enim quæ bonam facit animam, quia, cum multa sint animæ bonæ naturaliter insista, sicut ingenium bonum, memoria capax, vigil ratio et cæteræ animæ bona, sola tamen

PATROL. CLXXXIII.

A voluntas, si fuerit bona, bonam facit animam; si fuerit vitiosa, vitiosam. Sed quia *homo*, sicut Job ait, *Nunquam in eodem statu permanet* (Job. xiv, 2), aut enim deficit aut proficit, proficiendum est in hac voluntate, quia ipsa est via de qua ait propheta: *Hæc est via, ambulate in ea* (Isa. xxx, 21): et psalmus: *Beatus vir cujus est auxilium abs te; ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum* (Psal. lxxxiii, 6, 7). In corde, id est voluntate.

2. Primus hujus vite gradus est recta voluntas, secundus valida, tertius devota, quartus plena voluntas. In primo gradu anima mente legi Dei consentit; sed, carne repugnante, bonum quod diligit perficere non invenit, sed sæpe malum quod odit, per infirmitatem facit (Rom. vii, 16-25). In hoc tamen recta est ejus voluntas, quod adversario suo consentiens, in se odit quod ille reprehendit. In secundo gradu anima non solum malum quod odit non agit, sed etiam bonum quod diligit, licet cum gravidine, fortiter tamen perficit, dicens cum Propheta: *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras* (Psal. xvi, 4). In tertio gradu jam dilatato corde currit viam mandatorum Dei, et delectatur in eis, sicut in omnibus divitiis: quia inuncta pellis oleo spiritualis gratiæ, et sciens quod hilarem datorem diligit Deus (II Cor. ix, 7), cum hilaritate ad quodlibet bonum se extendens, clamat cum propheta David: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum* (Psal. cxxiii, 32). In quarto gradu sunt angeli, qui ea facilitate qua semper volunt, bonum plenarie perficiunt. Hunc gradum desiderare quidem potest anima, ascendere non potest in corpore, ob hoc quod corpore aggravatur. Qui nondum rectam habet voluntatem, sciat quia impedit eum carnalis intentio. Qui habet rectam et non validam, sciat quia impedit eum prava consuetudo. Qui habet devotam et nondum plenam, sciat quia impedit eum terrena inhabitatio. Cujus adhuc vitiosa voluntas est, oret et dicat: *Fiat voluntas tua sicut in cælo et in terra* (Matth. vi, 10): se intelligens terram; illum autem qui rectam habet voluntatem, cælum: quia, quantum cælum distat a terra, tantum distat recta voluntas a vitiosa. Ita oret qui rectam habet voluntatem, sed non validam, se intelligens terram; illum autem cui jam valida est, cælum. Et ita de cæteris, ut semper attendat anima proficere: quia, sicut condemnatus est qui in vitiosa permanet voluntate, ita reprehensibilis est qui in aliis non studet proficere.

SERMO CXXV.

De glorificanda Dei sapientia.

1. *Glorificate et portate Deum in corpore vestro* (I Cor. vi, 20). Alibi dicit Scriptura: *Justificata est sapientia a filiis suis* (Matth. xi, 19). Et in oratione dicimus: *Sanctificetur nomen tuum* (Matth. vi, 9). Christus, Dei virtus et Dei sapientia, justificatur, sanctificatur, glorificatur a filiis suis. Dicamus ergo primum quomodo sapientia justificatur a filiis suis. *Flagellat Deus omnem filium quem diligit* (Hebr. xii,

6). Sed in initio flagelli, dum **1238** adhuc sub lege servus Dei est, et nescit quomodo filius Dei erit, murmurat; se autem innocentem, Deum vero crudelem pronuntiat. Huic autem Christus Dei virtus apparet, sed nondum sapientia, quia per flagellum potentiam virtutis sentit, sed nondum sapientiae suavitatem per intellectum capit. Hunc talem sapientia attingit fortiter per flagellum, et disponit suaviter per intellectum (*Sap. viii, 1*), dum illud Apostoli ei inspirat, scilicet gaudere in tribulationibus; scire quoniam *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem; spes autem non confundit* (*Rom. v, 3-5*). Et jam se non quasi servum puniri, sed quasi filium per flagellum erudiri cognoscit, ut hereditatem capiat: se peccatorem Deum vero iustum pronuntians, justificat in se matrem sapientiam.

2. Sed quid prodest peccata inter flagella confiteri, si non ab eisdem per continentiae sanctitatem abstineas? sicut scriptum est: *Sancti estote, sicut et ego sanctus sum* (*Levit. xix, 2*): ut qualis pater, talis sit filius: et in sanctimonia filiorum nomen Patris sanctificetur. Quod et quotidie in oratione petimus, ut sicut de quibusdam pravis et incontinentibus Pater conqueritur dicens: *Quotidie nomen meum blasphematur per vos inter gentes* (*Isa. lii, 5; Rom. ii, 24*), ita et per sanctos sanctificetur. Sed ne meum putes inventum, quod sanctitas continentia sit, audi Apostolum dicentem ad Thessalonicenses: *Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra*. Et ne aliud putes sanctificationem, quam continentiam, audi quod sequitur: *Ut abstineatis a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificationem* (*I Thess. iv, 3, 4*). Unde et sanctos eos dicimus, quos firmos in proposito continentiae, ab hujus sæculi non solum illicitis actionibus, sed etiam impudicis locutionibus abstinere videmus. Unde scri-

ptum est: *Sapiens ut sol permanet: stultus ut luna mutatur* (*Eccli. xxvii, 12*).

3. Sed quia sapiens filius gloria est patris, necesse est ut non solum sanctificetur ab eo mater sapientia per continentiae stabilitatem, sed etiam glorificetur per boni operis fructificationem, sicut in Evangelio Veritas dicit: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est* (*Matth. v, 16*). Unde Psalmista sapientiae filium describens, ait: *Jucundus homo qui miseretur et commodat* (*Psal. cxl, 5*). Et vere brevis et perfecta definitio sapientis. Jucundus enim inter flagella confitendo delictum, gaudet illud per presentem tribulationem deleri. Miseretur animæ suæ placens Deo per continentiae decorem; commodat proximo fructum bonæ operationis. Et hic est justus, reddens cuique quod suum est: Deo confessionem, sibi misericordiam, proximo charitatem. Sic autem justificatur sapientia a filiis suis per confessionem peccatorum; sanctificatur per continentiae bonum; glorificatur per boni operis fructificationem. Primus conflictus timoris Dei est contra negligentiam. Timor enim ad custodiam sui excitat. Quod si prævaluerit negligentia, generat curiositatem. Dum enim per negligentiam terra cordis inculta, spinas et tribulos germinat; quæ in se ipsa non invenit requiem, foras cogitur evagari. Sic curiositas a corde exit, contra quam dimicat pietas. Pietas enim Dei cultus est; et in corde colitur, qui in corde cognoscitur habitare. Curiositas, si non vincitur, generat experientiam mali, quia, dum animus evagatur per multa, facile invenit ubi noxiam experiatur delectationem. Hanc impugnat scientia, docens quid tutum sit experiri, quid non. Si vero prævaluerit experientia, generat concupiscentiam, ut transeat in affectum cordis.

6. Mors peccatorum pessima (*Psal. xxiii, 22*). Mala in amissione mundi, quia non possunt sine dolore separari ab eo quem diligunt. Pejor in dissolutione carnis, a qua evelluntur eorum animæ a spiritibus malignis. Pessima in tormentis inferni, quando corpus et anima perpetuis simul adducuntur ignibus. Econtrario honorum mors optima, quoniam quidem fit ibi quies a labore, fit jucunditas de novitate, fit securitas de æternitate.

effusio, id est confusio cogitationum, terram facit inanem et vacuum. Dum enim fluctuat circa carnem cogitatio universa, nullum ex ea sperare est fructum salutis. Dividuntur ergo aquæ ab aquis (*Gen. i, 6*), quatenus anima quoque, ut dignum est, partem sibi vindicet sollicitudinis et meditationis. Sane inferiores certis limitibus coercentur, certis contineantur alveis, necessitas terminos non excedant; proinde superiores copiosius dilatentur. Ex hoc sane dat Dominus benedictionem, et terra nostra dabit fructum suum (*Psal. lxxxiv, 13*).

5. Cum in populo Dei carnales alii sint, et alii spirituales, nec illi tamen æternorum, nec isti carent omni modo temporalium desiderio. In eo sane distant, quod plus alia appetunt alii, et secundum ea quæ præferunt, aut spirituales, aut carnales judicantur. Hinc est quod in benedictionibus Jacob et Esau, et ros cœli, et terræ pinguedo nominatur, sed non eodem ordine in utroque. *Dei tibi Deus de rore cœli et de pinguedine terræ abundantiam*, ait Isaac ad Jacob. Ad Esau vero: *In pinguedine terræ*, inquit, *et in rore cœli desuper erit benedictio tua* (*Gen. xxvii, 28, 39, 40*). Quid autem singuli præferant, a studiis eorum et sollicitudinibus innotescit.

7. De stercore bonum lapidatus est piger (*Eccli. xxii, 2*). Boves sunt qui in opere Dei strenue exercentur; qui seminant in lacrymis, sed in gaudio metent. Isti sane quæcumque sunt mundi hujus arbitrantur ut stercora. Piger vero, cujus sabbata videntes hostes derident, dehonoreatur ab hostibus in otio suo, sicut boves strenui in laboribus suis honestantur a Deo. Quem enim maligni spiritus pigrum vident ad spiritualia exercitia, in cogitationibus ejus ingerunt importune terrena: velut de stercorebus boum massas coagulantes, et pigrum, sicut dignus est, lapidantes.

8. Osculetur me osculo oris sui (*Cant. i, 1*). Tria sunt oscula, reconciliatorium, munerarium, contemplatorium. Primum ad pedes, secundum ad manum, tertium ad os sumitur. In primo accipitur remissio peccatorum; in secundo, munus virtutum; in tertio, cognitio secretorum. Vel ita osculum doctriinæ, naturæ, gratiæ.

9. Duo sunt ubera sponsæ: congratulatio et compassio. Gemina lactis species, exhortatio et consolatio. Tria unguenta, compunctio, devotio, pietas. Compunctio de recordatione peccatorum, devotio de recordatione beneficiorum, pietas ex consideratione miserorum.

10. Revertere, revertere Sunamitis; revertere, re-

vertere, ut intueamur, te (*Cant. vi, 12*). Revertere primo ab inepta lætitia, revetere **1210** secundo ab inutili tristitia, revertere tertio ab inani gloria, quarto revertere a latenti superbia. Inanis gloria est quæ ab ore hominum venit extrinsecus. Superbia latens oritur intrinsecus. Cum hæc omnia vitia reliquerit anima, intuebitur eam sponsus ejus. Ob hoc autem debet ab aliis abstinere, ut digna fiat ejus complexibus. Unde et ad eam dicitur: *Revertere, revertere, ut intueamur te*.

11. Pastorum est vigilare super gregem propter tria necessaria: videlicet ad disciplinam, ad custodiam, ad preces. Ad disciplinam, propter morum correctionem, ne grex commissus propria molestia deficiat. Ad custodiam, propter diabolicam suggestionem, ne hostili seducatur calliditate. Ad preces, propter tentationum instantiam, ne vincatur a pusillanimitate. In disciplina rigor justitiæ, in custodia spiritus consilii, in prece affectus compassionis.

12. Duas ad intelligendum se condidit universitatis auctor creaturas, hominem et angelum. Hominem justificat fides et memoria: angelum beatificant intellectus et presentia. Et quia homines quandoque perducendi sunt ad æqualitatem angelorum, necesse est ut interimificentur per fidem, et proficiant ad intellectum. Scriptum est enim: *Nisi credideritis, non intelligetis* (*Isa. vii, 9, juxta LXX*). Itaque fides via est ad intelligendum: nam mundatur cor fide, ut intellectus videat Deum. Similiter et memoria Dei via est ad presentiam Dei. Qui enim hic habet mandatorum ejus, ut ea faciat, memoriam, merebitur quandoque ut ejus quoque videat presentiam. Habeant igitur intellectum et presentiam angeli Dei in cœlo: habeamus et nos ejus fidem et memoriam in mundo.

13. Pars tua sumus, Domine, quam tulisti de manu Amorrhæi in gladio et arcu tuo (*Gen. xlviii, 22*). Gladius tuus sermo vivus et efficax (*Hebr. iv, 12*); arcus tuus incarnatio tua. Ibi enim velut curvato sapientiæ ligno, et pio quodam modo flexa divinitate, nervus carnis vehementer extensus, et humanitas ineffabiliter aucta cognoscitur. Pars ergo tua sumus et populus acquisitionis tuæ (*I Petr. ii, 9*), quem acquisisti verbo prædicationis, et mysterio incarnationis.

15. In circumcisione Domini nec nervus rumpitur, nec os comminuitur, ut robustiora quæque et firmiora serventur illæsa. Aperitur autem cutis, amputatur caro, sanguis effunditur, ut illecebrosa mollities castigetur. In carne quidem peccatum, quod in ea manet, intellige: porro in cute operimentum ejus, in sanguine vero incentivum. Hæc igitur vera circumcisio spiritu, non littera, si velamen excusationis et dissimulationis per compunctionem cordis, et confessionem oris amoveas; si peccati consuetudinem correctione conversionis abscondas; si denique, ut necessarium est, occasiones quoque peccati et fomitem fugias concupiscentiarum.

15. Obtulerunt magi Domino aurum thus, et myr-

S. BERNARDI SENTENTIÆ.

1. Tres sunt qui testimonium dant in cœlo: Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. Tres in terra: spiritus, aqua et sanguis (*I Joan. v, 7, 8*). Similiter in inferno, ut in Isaia legimus: *Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur* (*Isa. lxvi, 24*). **1239** Duo mala sunt, vermis et ignis; altero roditur conscientia, altero concremantur corpora. Tertium additur desperatio, quæ in eo utique intelligitur quod dicitur, *non morietur, et non exstinguetur*. His qui in cœlo sunt, datur testimonium beatitudinis; his qui in terra, justificationis; his qui in inferno sunt, damnationis. Primum testimonium est gloriæ, secundum gratiæ, tertium iræ.

2. De Spiritu sancto testatur Scriptura quia procedit, spirat, inhabitat, replet, glorificat. Procedere dicitur duobus modis: unde et quo? Unde? A patre et Filio. Quo? Ad creaturam. Procedendo prædestinat; spirando vocat quos prædestinavit; inhabitando justificat quos vocavit; replendo accumulatur meritum quos justificavit; glorificando dicit præmiis quos accumulavit meritum.

3. Spiritus sanctus arguit mundum de peccato quod dissimulat; de justitia quam non ordinat, dum sibi non Deo eam dat; de judicio quod usurpat, dum tam de se quam de aliis temere judicat.

4. Usque hodie in civibus Babylonis aquarum